

دوست خوبم سلام

فکر می‌کنم در سه سال گذشته یاد گرفته‌اید که خوب بخوانید و بنویسید. کلاس اول که بودید موضوع مهم این بود که خواندن و نوشتن را یاد بگیرید. در کلاس دوم و سوم هم بیشتر یاد گرفتید و هم بهتر. امسال هم ادامه‌ی همان جریان است، قرار است بیشتر بخوانید و خوب‌تر بفهمید. اما آیا فقط با کتاب درسی؟ در این چند سال چندتا کتاب غیردرسی خوانده‌اید؟ فرقی نمی‌کند در چه زمینه‌ای؛ داستانی، علمی، خنده‌دار، تاریخی و ...

حالا که خواندن و نوشتن را یاد گرفته‌اید، بیایید با کتاب و کتاب‌خوانی دوست شوید. اصلاً بشوید یک کتاب‌خوان حرفه‌ای! تصمیم بگیرید هر هفته یک کتاب جدید بخوانید. اولش شاید یک کم سخت باشد، ولی چندتا کتاب که بخوانید می‌بینید که چه قدر لذت‌بخش است. از معلّم‌ها و پدر و مادر و دوستان و آشنایان بخوانید که کتاب‌های خوب را بهتان معرفی کنند.

خواندن لذت‌بخش است مخصوصاً اگر چیزهای خوب را خوب بخوانید.

موفق باشید

مقدمه مؤلف

به نام آن که هستی نام از او یافت فلک جنبش، زمین آرام از او یافت

اولیای گرامی، همکاران محترم

خدا را سپاس می‌گوییم که توفیق خدمت‌گزاری به فرزندان ایران عزیز را عطا فرمود. کتاب حاضر براساس آخرین تحولات آموزشی و با رویکرد عام «برنامه‌ی درسی ملی» و رویکرد خاص «برنامه‌ی زبان‌آموزی» تهیه و تدوین شده است. نوشتن یکی از مهارت‌های زبان است که به وسیله‌ی آن می‌توان اندیشه‌ها، باورها و احساسات خود را به نوشتار درآورد. در این مجموعه به تقویت چهار مهارت زبانی و تقویت تفکر پرداخته شده است تا آموخته‌های دانش‌آموز تثبیت شود.

تمرین‌های این کتاب علاوه بر مفاهیم اصلی و کلیدی هر درس به تمرین و تثبیت یادگیری املا، واژه‌آموزی، جدول و بازی با کلمه‌ها، آشنایی با ضرب‌المثل‌ها و ... به بندنویسی و انشانویسی پرداخته تا یادگیری را عمیق‌تر و پایدارتر نماید. در پایان هر فصل یک آزمون چهارگزینه‌ای آورده شده است تا دانش‌آموز آن‌چه را آموخته مورد ارزیابی قرار دهد و به مرحله‌ی خودارزیابی برسد.

امیدواریم که دستاورد این مجموعه رشد و اعتلای آموزش باشد. نظرهای سازنده‌ی شما عزیزان می‌تواند ما را در رفع نواقص یاری نماید.

سر بلند باشید

فهرست

۷۶	درس ۱۱: فرمانده دل‌ها	۶	درس ۱: آفریدگار زیبایی
۸۴	درس ۱۲: اتفاق ساده	۱۴	درس ۲: کوچ پرستوها
۹۰	پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۲۱	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۹۲	درس ۱۳: لطف حق	۲۳	درس ۳: رازِ نشانه‌ها
۱۰۰	درس ۱۴: ادب از که آموختی؟	۳۱	درس ۴: ارزش علم
۱۰۷	درس ۱۵: شیر و موش	۳۸	درس ۵: رهایی از قفس
۱۱۳	پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۴۵	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۱۵	درس ۱۶: پرسشگری	۴۷	درس ۶: آرش کمان‌گیر
۱۲۲	درس ۱۷: مدرسه‌ی هوشمند	۵۵	درس ۷: مهمان شهر ما
۱۲۹	پرسش‌های چهارگزینه‌ای	۶۲	پرسش‌های چهارگزینه‌ای
۱۳۱	آزمون نیمسال دوم	۶۴	آزمون نیمسال اول
۱۳۳	پاسخ آزمون نیمسال دوم	۶۶	پاسخ آزمون نیمسال اول
۱۳۴	پاسخ‌نامه‌ی کلیدی	۶۷	درس ۱۰: باغچه‌ی اطفال

درس اوّل

آفریدگار زیبایی

واژه‌نامه

غوک: قورباغه	جلادادن: شَقّاف و پاکیزه کردن، صاف و بَرّاق کردن	آویخت: آویزان کرد، آویزان شد
قشر: لایه، پوسته	جهان‌افروز: روشن‌کننده‌ی جهان	ارغوانی: رنگ قرمز مایل به بنفش
گلگون: سرخ‌رنگ، به رنگ گل سرخ	چیره‌دست: ماهر، زبردست، استاد	برکه: گودی کوچک و کم‌عمقی
نشانید: گذاشت، قرار داد	داوری: قضاوت کردن	از زمین که در آن، آب جمع شده باشد، آبگیر
نظاره می‌کرد: نگاه می‌کرد، تماشا می‌کرد	دل‌انگیز: زیبا، جالب	پرمهر: دوست‌داشتنی، گرم و دلنشین
نیلی: رنگ آبی تیره، کبودرنگ	زینت داد: آراست، تزیین کرد	تاب نیاوردند: تحمل نکردند، طاقت نیاوردند
	شگفت‌انگیز: تعجّب‌آور، عجیب و غریب	

واژگان هم‌خانواده

منظره - نظر - ناظر - نظارت	سطح - مسطح - سطوح
اثر - تأثیر - مؤثر	تصویر - مصوّر - تصاویر - صورت
مزارع - مزرعه - زراعت - زرع	مهاجر - مهاجرت - هجرت
نقش - نقاش - نقشه	پهن - پهنه - پهناور
طبیعت - طبیعی - طبع	معرفت - تعریف - معروف - عرفان
هوش - هوشیار - باهوش - هوشمند	هنرمند - هنر - هنرنا

درس نامه

واژه آموزی ...

شنیدن واژه‌ای مثل «گل» ما را یاد گل نرگس، گل بنفشه و گل رز و ... می‌اندازد. این واژه‌ها که از نظر معنایی با هم ارتباط دارند، در یک گروه مشترک قرار می‌گیرند. به این ارتباط معنایی «شبهه‌ی معنایی» می‌گویند.

مانند

نگارش ...

۱. تصویرخوانی و تصویرنویسی: برای تصویرخوانی ابتدا باید با دقت به تصویر مورد نظر نگاه کنیم و جزئیات آن را (رنگ، شکل، اندازه و ...) به خاطر بسپاریم، سپس باید آن‌چه را از تصویر درک کردیم، با کلمه‌ها و جمله‌های مناسب بیان کنیم. برای این کار باید به جزئیات و رابطه‌ی بین آن‌ها هم توجه کنیم. برای تصویرنویسی این جمله‌ها را با رعایت نشانه‌های نگارشی می‌نویسیم. باید به این نکته توجه کنیم که از تکرار و نوشتن مطالب اضافه خودداری نماییم.

۲. بندنویسی: نوشتن یک بند مراحل مختلفی دارد که عبارت‌اند از:

الف: موضوع اصلی را انتخاب می‌کنیم. (مثل مدرسه)

ب: موضوع اصلی (کلّی) را به موضوع‌های کوچک‌تر تقسیم می‌کنیم (مدرسه به موضوع‌های کوچک‌تری مثل کلاس، حیاط، معلم و ... تقسیم می‌شود).

پ: برای هر موضوع کوچک‌تر یک جمله‌ی مرتبط با موضوع می‌نویسیم.

ت: برای تکمیل کردن موضوع از جمله‌های دیگری نیز استفاده می‌کنیم.

نکته: جمله‌های بند باید جمله‌ی موضوع را تکمیل کنند.

درک مطلب

- ۱ شاعر شعر «خدا» کیست؟
- ۲ با توجه به شعر «خدا»، نشانه‌های خداوند را در کجاها می‌توان یافت؟

الف: در باغ و بوستان ☐	پ: در پاکی و نیکی ☐
پ: در دل‌ها ☐	ت: همه‌ی موارد ☐
- ۳ با توجه به متن درس «آفریدگار زیبایی»، جمله‌های درست را با ✓ و جمله‌های نادرست را با ✗ مشخص کن.

درست نادرست

☐	☐
--------------------------	--------------------------

• بهار، حشرات را روی شاخه‌ها نشانید.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

• پاییز به رنگ درختان دست نزد.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

• زمستان، ابرهای خاکستری‌رنگی در آسمان پهن کرد.

☐	☐
--------------------------	--------------------------

• چهار هنرمند اثر شگفت‌انگیزی به وجود آوردند.

۴ پاییز برای رنگ آمیزی درختان از چه رنگ‌هایی استفاده کرد؟

۵ جمله‌های زیر را بخوان، سپس معنی هر کدام را بنویس.

• خرگوش را میان جنگل و غوک را در برکه نشانید.

• آن‌ها با هم به گفت‌وگو پرداختند.

• کنار جنگل را با بوته‌های انبوه تمشک زینت داد.

• شاخه‌ها تاب نیاوردند و به سوی زمین خم شدند.

املا، واژه آموزی، دانش‌زبانی

۶ املاي درست هر واژه را بنویس.

• رنگ ارقوانی:

• سرو و سنوبر:

• یخ براغ:

• نظر حوشیار:

• نقاشان چیر دست:

• شگفت‌انگیز:

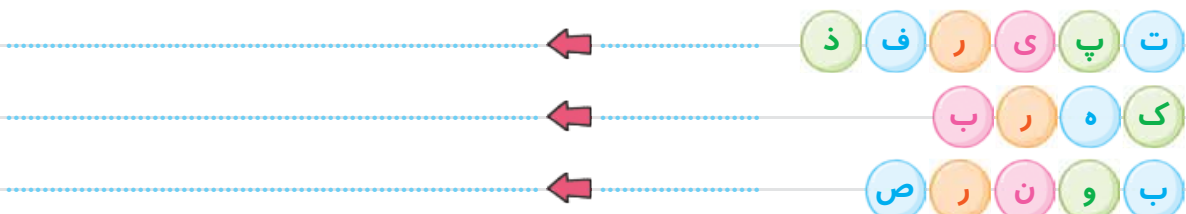
۷ واژه‌های هم‌معنی را هم‌رنگ کن و کنار هم بنویس.

۸ واژه‌های زیر را با نشانه‌های مناسب کامل کن و بخوان.

ل... ت ب... ضی ن... اره گل... ون
بگ... ار م... ارع ت... ویر ق... ره

۹ با جابه‌جا کردن حروف، واژه‌ی مناسب را پیدا کن و سپس با آن جمله بنویس.

۱۰ جاهای خالی را با واژه‌ی مناسب پر کن.

نیلی نشانید کاج صورتی سیب پراکند

دستی به شاخه‌های درختان هلو، بادام، و درختان دیگر برد و بر آن‌ها گردنبندهایی از گل‌های
آویخت. در جنگل بارنگ گودال‌های کوچک و بزرگ درست کرد و در اطراف این گودال‌ها گل‌های نرگس و بنفشه
را درخت به همان رنگ باقی ماند. روی سیم‌های برق دسته‌دسته پرستوهای مهاجر

۱۱ واژه‌های زیر را بخوان و آن‌ها را به ترتیب حروف الفبا بنویس.

۱۲ واژه‌های هم‌خانواده را هم‌رنگ کن.

۱۳ مخالف واژه‌های زیر را بنویس.

..... ≠ اوایل
 ≠ تیره
 ≠ هوشیار
 ≠ ته
 ≠ دشوار

۱۴ جمع واژه‌های داده‌شده را بنویس و با هر کدام جمله بساز.

..... ← **پرنده**
 ← **دَرّه**
 ← **هنرمند**
 ← **درخت**

۱۵ نمودارهای زیر را کامل کن.

درس یازدهم

فرمانده دل‌ها

واژه‌نامه

اعتقاد: باور، ایمان، عقیده	حمله: هجوم، یورش، تاختن	مسئولیت: بر عهده داشتن وظیفه‌ای، موظف بودن به انجام کاری
انتظار: چشم به راه بودن، امیدداشتن	دژ: حصار، قلعه	
بی‌وقفه: بی‌درنگ، بدون توقف، پشت سر هم	دل‌تنگ: غمگین، اندوهگین	مقابله: رویارویی، مواجهه
ترجیح دادن: برگزیدن، کسی یا چیزی را بر دیگران برتری دادن	دَم: لحظه، زمان کوتاه	نظاره می‌کرد: نگاه می‌کرد، تماشا می‌کرد
تسخیرناپذیر: مکان یا چیزی که به آسانی نتوان آن را به دست آورد، مکان یا چیزی که دسترسی به آن دشوارتر است.	سقوط: افتادن	نفوذناپذیر: غیر قابل نفوذ، غیر قابل عبور
	عملیات: فعالیت‌ها، کارها	وصف‌ناپذیر: غیر قابل توصیف، وصف‌نشدنی
	گذرگاه: محل عبور، جای گذر	
	مانع: جلوگیری‌کننده، سد	
	متجاوز: ستمگر، کسی که به دیگران ظلم می‌کند.	
	محتاج: نیازمند	

واژگان هم‌خانواده

وصف - توصیف	اعتقاد - معتقد
شکر - شاکر - تشکر	احساس - حساس - محسوس
محتاج - احتیاج	مظلوم - ظالم - ظلم
مانع - منع - ممانعت	تسلیم - اسلام - مسلم
عجیب - تعجب - عجب	نظام - نظم - ناظم

درس نامه

واژه آموزی ...

در درس‌های گذشته آموختیم که با اضافه کردن یک واژه به واژه‌ی دیگر می‌توانیم واژه‌های معنی‌دار جدیدی بسازیم. به مثال‌های زیر دقت کنید:

وصف + ناپذیر ➡ وصف‌ناپذیر: شور و شوق وصف‌ناپذیر، یعنی شوقی که به آسانی نمی‌توان آن را توصیف کرد.

تسخیر + ناپذیر ➡ تسخیرناپذیر: دژ تسخیرناپذیر، یعنی دژی که به آسانی نمی‌توان آن را به دست آورد.

خستگی + ناپذیر ➡ خستگی‌ناپذیر: نیروهای خستگی‌ناپذیر، یعنی نیروهایی که به آسانی خسته نمی‌شوند.

در ترکیب‌های «شور و شوق وصف‌ناپذیر»، «دژ تسخیرناپذیر»، «نیروهای خستگی‌ناپذیر» واژه‌ی دوم، در مورد واژه‌ی اول توضیح می‌دهد و حالت و چگونگی آن را بیان می‌کند. به این ترکیب‌ها، «ترکیب‌های وصفی» می‌گویند.

درک مطلب

۱ با توجه به متن درس «فرمانده دل‌ها» جمله‌های درست را با ✓ و جمله‌های نادرست را با ✗ مشخص کن.

درست نادرست

☐ ☐

● بهنام محمدی بی‌وقفه دشمن را زیر رگبار گلوله گرفته بود.

☐ ☐

● نیروهای عراقی از میدان نبرد فرار کردند.

☐ ☐

● در مسجد جامع، رزمندگان نماز شکر خواندند.

☐ ☐

● خواست و اراده‌ی خداوند در آزادی خرمشهر یاور رزمندگان بود.

۲ پاسخ درست را انتخاب کن. (مطابق متن درس)

● چه کسانی هر سربازی را که بخواهد تسلیم شود با گلوله می‌زنند؟

☐ الف: سربازان دشمن ☐ ب: مردم شلمچه ☐ پ: مردم خرمشهر ☐ ت: فرماندهان دشمن

● کدام مکان در خرمشهر روزهای زیادی مرکز مقاومت جوانان بود؟

☐ الف: حسینی‌ی شهر ☐ ب: مسجد جامع شهر ☐ پ: پادگان خرمشهر ☐ ت: پادگان شلمچه

۳ هر یک از عبارت‌های زیر را بخوان و معنی آن‌ها را بنویس.

• شور و شوقی وصف‌ناپذیر وجود حسین را در بر گرفته بود.

• آتشبارهای بعثی یک دم، خاموش نمی‌شدند.

• شلمچه این بار برایشان نه گذرگاه، که گورستانی شده بود.

• فریاد حسین از هر طرف شنیده می‌شد: «دست خدا با ماست، بجنگید دلاوران.»

املا، واژه‌آموزی، دانش‌زبانی

۴ املاي درست هر واژه را بنویس.

• مسؤولیت‌پذیر:

• ظربه‌ی نهایی:

• سؤال:

۵ جاهای خالی را با واژه‌ی مناسب پر کن.

تسخیرناپذیر

مقاومت‌های

مقابله

فریاد تکبیر

خستگی‌ناپذیر

تلاش

• پراکنده‌ای در شهر ویران خرّمشهر دیده می‌شد.

• دشمن، چند گردان تازه‌نفس خود را برای راهی میدان نبرد کرد.

• نیروها، و با شجاعت به جلو می‌رفتند.

• نیروهای ایرانی، دشمن را به وحشت انداخت.

• بالگردهای دشمن در حال بودند تا فرماندهان نظامی را نجات دهند.

• جایی که دشمن برای نیروهایش دژ ساخته بود.

آزمون نیمسال دوم

الف جمله‌های درست را با ✓ و جمله‌های نادرست را با ✗ مشخص کن.

درست	نادرست	
☐	☐	۱- باغچه‌بان در کودکی شعر می‌سرود.
☐	☐	۲- شوق وصف‌ناپذیر، یعنی شوقی که به آسانی نمی‌توان آن را توصیف کرد.
☐	☐	۳- گل‌زار جایی است که پر از گل و لای باشد.
☐	☐	۴- شاعر کسی است که به خوبی می‌نویسد.
☐	☐	۵- می‌توانیم از بی‌ادبان ادب بیاموزیم.

ب پاسخ درست هر عبارت را از داخل کمانک پیدا کن و در جای خالی بنویس.

- ۱- انسان به کسی می‌گویند که فقط خودش را می‌بیند و به دیگران و توانایی‌های آن‌ها توجهی ندارد. (خودخواه - خوددار - خودبین)
- ۲- دشمن برای نیروهایش دژی ساخته بود. (خستگی‌ناپذیر - تسخیرناپذیر - شکست‌ناپذیر)
- ۳- صدای اذان از هر سو شنیده می‌شد. (دمادم - سراسر - لبالب)
- ۴- به نوشته‌ای که اطلاعات شخصی هر فرد در آن می‌آید می‌گویند. (کارنامه - تقدیرنامه - شناسنامه)
- ۵- به جایی که پر از سبزه است، می‌گویند. (چمن‌زار - سبزه‌زار - نی‌زار)

پ پاسخ درست هر گزینه را با علامت ✓ مشخص کن.

- ۱- کدام گروه از واژه‌ها همگی درست هستند؟
☐ الف: احوال‌پرسی - مجازی - سؤال	☐ پ: جنگل - نصیحت - بدون توقف
☐ پ: منتظر - مسائل - خلاصه	☐ ث: طغیان - طوفان - ناراحت
- ۲- هم‌معنی واژه‌های «بیشه، خاور، خطّه» به ترتیب کدام گزینه است؟
☐ الف: جنگل - مشرق - کشور	☐ پ: جنگل - مغرب - کشور
☐ پ: جنگل - مشرق - سرزمین	☐ ث: جنگل - مغرب - سرزمین
- ۳- این سخن از کیست؟ یکی را گفتند: «عالم بی‌عمل به چه ماند؟» گفت: «به زنبور بی‌عسل.»
☐ الف: حافظ	☐ پ: فردوسی	☐ پ: ابوریحان بیرونی	☐ ث: سعدی
- ۴- بیت «خواست در زیر پنجه، له گُندش / به هوا بُرده، بر زمین رَندش» چند جمله دارد؟
☐ الف: یک	☐ پ: سه	☐ پ: چهار	☐ ث: دو

۵- مخالف واژه‌های «شکست، بی‌تاب، نیازمند، رحم» به ترتیب کدام گزینه است؟

☐ الف: پیروزی - آرام - بی‌نیاز - نامهربانی

☐ ب: نابودی - ناآرام - محتاج - مهربانی

☐ پ: پیروزی - بی‌قرار - احتیاج - دوستی

☐ ت: نابودی - آرام - احتیاج - بخشش

ت در جاهای خالی واژه‌ی مناسب بنویس.

۱- آموزگاری است که با آن بهتر می‌توان به اجتماع و مردم خدمت کرد.

۲- آزادی، آرزوی همه‌ی مردم ایران بود.

۳- گوش آدم شبیه است.

۴- دانشمندی که همیشه تشنه‌ی یادگیری و دانش‌اندوزی بود، نام دارد.

۵- در تو تنها، و مهر مادری است / شیوه‌ی ما، و بنده‌پروری است

ث پاسخ پرسش‌های زیر را بنویس.

۱- نخستین کودکستانی که در ایران دایر شد، چه نام داشت؟

۲- منظور از «همای رحمت» در بیت «علی ای همای رحمت، تو چه آیتی خدا را / که به ماسوا فکندی

همه سایه‌ی هما را» چه کسی است؟

۳- سعدی «دانا و نادان» را به چه تشبیه کرده است؟

۴- در شعر «لطف حق» دایه و مادر موسی (ع) به چه چیزهایی تشبیه شده‌اند؟

۵- برای نوشتن روی تخته‌ی هوشمند، از چه چیزهایی استفاده می‌شود؟

پاسخ آزمون نیمسال دوم

الف	✓ - ۱	✓ - ۲	✗ - ۳	✗ - ۴	✓ - ۵
ب	۱- خودبین	۲- تسخیرناپذیر	۳- دمام	۴- شناسنامه	۵- سبزه زار
پ	۱- ب	۲- پ	۳- ت	۴- پ	۵- الف
ت	۱- شغلی	۲- خرّم شهر	۳- علامت سؤال	۴- ابوریحان بیرونی	۵- عشق - عدل
ث	۱- باغچه‌ی اطفال ۲- حضرت علی (ع) ۳- دانا چون طبله‌ی عطار است، خاموش و هنرنمای. نادان چون طبل غازی، بلندآواز و میان‌تهی. ۴- دایه به سیلاب و مادر به موج ۵- قلم نوری و گاهی از انگشتان دست				

ارزشیابی	خیلی خوب	خوب	قابل قبول	نیازمند تلاش
جمله‌های درست را از نادرست به خوبی تشخیص می‌دهد.				
هر جمله را با توجه به پاسخ درست آن کامل می‌کند.				
پاسخ درست را از بین پاسخ‌های دیگر پیدا می‌کند.				
درک درستی نسبت به عبارتها دارد.				
در پاسخ به سؤال‌ها دقت کافی دارد.				